

تالت

آموزه و آیین نبردشت

سه گفتار در گاهان پژوهی

ایلیا گرشویچ • ترجمه منیژه اذکایی • جواد دانش آرا

فهرست مطالب

۷	یادداشت مترجمان
۹	آموزه و آیین
۹	۱. آموزه زردشت.
۱۴	۲. آیین زردشتی
۲۸	پی نوشت ها
۳۱	سهم خود زردشت
۳۱	۱. سه گونه تعالیم زردشت
۳۸	۲. داریوش و خشایارشا
۴۴	۳. اردشیر اول و گاهشماری
۵۰	۴. اردشیر اول و تعالیم زردشت وار
۵۲	۵. مغان
۵۶	۶. مکتوب مقدس
۶۲	۷. مغان و مکتوب مقدس.
۶۹	پی نوشت ها
۷۹	پیوست ها.

۹۱ رویکردهایی به گاهان زردشت
۹۲ ۱. اختلاف و اتفاق نظر
۱۱۰ ۲. زمان زردشت
۱۴۲ ۳. متن گاهانی «دو همزاد»
۱۵۳ ۴. نام [اروپایی] زردشت (Zoroaster)
۱۸۱ پی‌نوشت‌ها
۲۰۵ نمایه

یادداشت مترجمان

پدید آمدن کتاب حاضر داستانی دارد. ده سالی پیش از این، دو مقاله دوم کتاب برای مجموعه‌ای که قرار بود نام فرخنده «زردشت‌شناسی» بر خود داشته باشد ترجمه شد که البته مانند بسیاری طرح‌های بزرگ دیگر به سامانی نرسید، تا آن‌که اهمیت مقاله‌ها ما را بر آن داشت تا با افزودن گفتار دیگری از نویسنده، مجموعه کوچکی در گاهان پژوهی گرد آوریم. خوشبختانه انسجام فکری نویسنده یاریگر شد و گفتار آغازین مجموعه را از بخشی از رساله ماندگار دکترای او برگزیدیم و به ناگهان دیدیم که نویسنده در گستره زمانی چهار ساله‌ای تا آن مایه پیوستگی اندیشه داشته است که همین خود می‌تواند همچون طرحی سه گفتار حاضر را به هم پیوند دهد. چنانچه لازم باشد برای خوانندگان این طرح را اندکی بازشکافیم، می‌توان به رئوس مطالب زیر اشاره کرد:

زمان و مکان و چگونگی پدید آمدن گاهان؛ سهم خود زردشت در پدید آمدن گاهان؛ نقش مغان در پدید آوردن گاهان و اوستا؛ تطبیق زمان محتمل پدید آمدن گاهان و اوستا با تاریخنگاری‌های مورخان و شواهد گاهشماری؛ بررسی شواهد درون‌زبانی اوستا برای رسیدن به زمان و چگونگی پدید آمدن گاهان و اوستا.

ایلیا گرشویچ (۱۹۱۴ - ۲۰۰۱) محققی است جامع‌الاطراف، موشکاف و دشوارنویس. او عرصه‌های تاریخ، گاهشماری، جایان‌شناسی، جغرافیای باستان، ظرائف فقه‌اللغه و زبان‌شناسی تاریخی و دین ایرانی را درمی‌نوردد، آن هم در جامه‌ی نثری نه متکلف، که متوقع. شایسته است خواننده در پیگیری مباحث نویسنده تمرکزی دوچندان به کارگیرد، به ویژه در مقاله‌ی سوم که فنی‌تر و جامع‌تر است. مترجمان، برای ساده‌خوان کردن مقالات، جز این روا ندیده‌اند که گاه جملات دراز و تودرتوی نویسنده را به جملات کوتاه‌تر برگردانند و البته نیاز به تأکید نیست که در محتوا ساده‌سازی نکرده‌اند.

اکنون که ناشری فرهنگ‌دوست پا در راهی نهاده است که چندان با مصلحت و سودانگاری مرسوم نسبتی ندارد و حتا آماده‌سازی و تولید چنین کتابی به واقع کاری است کارستان، انتشار آثاری از این دست را به فال نیک بگیریم و امیدوار باشیم پژوهشگران ایران‌شناسی هر یک به قدر خویش گوشه‌ای از کار بر زمین مانده‌ی ترجمه‌ی آثار وزین این حوزه را نیز وجهه‌ی همت عالی خود قرار دهند.

همدان، ۱۳۹۴

آموزه و آیین*

۱. آموزه‌ی زردشت

... اوستا مجموعه‌ای است از مکتوبات مقدس متعلق به دو دین که به جهت سهولت بحث، «آموزه‌ی زردشت» (Zarathuštrianism) و «آیین زردشتی» (Zoroastrianism) نامیده می‌شوند. «آموزه‌ی زردشت» تعالیمی است که زردشت (۶۳۰-۵۵۳ ق.م یا ۶۲۸-۵۵۱ ق.م یا ۶۱۸-۵۴۱ ق.م) ترویج و موعظه کرده است و «آیین زردشتی»، آن‌چنان که در بخش بعد خواهیم دید، نوعی دین میانجی (Religious *konj*) ایرانی است که «آموزه‌ی زردشت» را نیز دربرمی‌گیرد و در نیمه‌ی دوم قرن پنجم قبل از میلاد آرام‌آرام به زبان اوستایی صورت‌بندی شد. مکتوبات آموزه‌ی زردشت و آیین زردشتی حتا از حیث صورت و ظاهر کلام نیز به آسانی تمیز داده می‌شوند، چرا که گروه نخست مکتوبات به گوییش اوستایی کهن گاهانی سروده شده است، لیکن گروه دوم مکتوباتی هستند که به منظور تمیز و تفکیک، اصطلاحاً اوستایی جدید نامیده می‌شود.

* این نوشتار ترجمه‌ای است از بخشی از مقدمه‌ی کتاب زیر:

The Avestan Hymn to Mithra, Ilya Gershevitch, Cambridge University press, 1967.